

Γιάννης

Γιάννης, ο, κύρ. όν. [*Ιωάννης*], ένα από τα πιο συνηθισμένα ονόματα όχι μόνο στην ελληνική αλλά και σε πολλές άλλες γλώσσες. (Τραγούδι: *μπάρμπα Γιάννη με τις στάμνες και με τα σταμνάκια σου να χαρείς τα μάτια σου // γεια σου Γιάννη τι χαμπάρια, γιατί είσαι λυπημένος* (Λαϊκό τραγούδι). Υποκορ. **Γιαννάκης, ο**. (Τραγούδι: *νοσταλγώ το μικρό το αμαξάκι τον γκαζιέρη που μας άναβε το φως και θυμάμαι τις κυρίες του Γιαννάκη και τον έρωτα που ήτανε κρυφός*). (Ακολουθούν 24 φρ.)·

- *ακόμη δεν τον είδαμε, Γιάννη τονε βγάλαμε ή ακόμη δεν τον είδαμε, Γιάννη τον βαφτίσαμε*, ειρωνική παρατήρηση σε κάποιον που από κάποια δουλειά ή ενέργειά του υπολογίζει πολύ πρόωρα είτε σε κάποια οφέλη είτε πως θα του συμβεί κάποιο κακό: «αν κάνουμε αυτή τη δουλειά, θα τρελαθούμε στα λεφτά και θ' αγοράσω ένα σπιτάκι κοντά στη θάλασσα. -Ακόμη δεν τον είδαμε, Γιάννη τονε βγάλαμε || δεν αγοράζω αυτοκίνητο, γιατί μπορεί να τρακάρω και να σκοτωθώ. -Ακόμη δεν τον είδαμε, Γιάννη τον βαφτίσαμε». Η φρ. ανήκει στον Θ. Κολοκοτρώνη (βλ. Τάκη Ναστούλη, *Λέξεις και φράσεις παροιμιώδεις*, σελ. 39). Συνών. *το παιδί ακόμα δε γεννήθηκε κι η σκούφια αγοράστηκε / το τηγάνι στη φωτιά, το ψάρι στη θάλασσα / προτού σκάσουν τ' αβγά, άρχισε να μετράει πουλιά*·

- *άλλη καμιά δε γέννησε, μόν' η Μαριώ το Γιάννη*, λέγεται για κείνους τους γονείς που επαινούν υπερβολικά τα παιδιά τους: «όπου σταθεί κι όπου βρεθεί, δεν κάνει άλλο απ' το παινεύει το γιο του. -Άλλη καμιά δε γέννησε, μόν' η Μαριώ το Γιάννη»·

- *αλλού με τρώει, Γιάννη μου, κι αλλού εσύ με ξύνεις*, λέγεται στην περίπτωση που η βοήθεια που μας προσφέρει κάποιος, δεν καλύπτει την πραγματική μας ανάγκη: «ποτέ σου δε με βοήθησες και να πάσει τόπο η βοήθειά σου, γιατί μια ζωή, αλλού με τρώει, Γιάννη μου, κι αλλού εσύ με ξύνεις». Συνών. *αλλού με τρίβεις, δέσποτα, κι αλλού 'χω γω τον πόνο*·

- *γεια σου Γιάννη. -Κουκιά σπέρνω*, έκφραση, που δηλώνει τέλεια έλλειψη συνεννόησης (αφού παίρνουμε απάντηση άσχετη με αυτό που ρωτάμε): «εγώ τον ρωτούσα για το πώς πάει η δουλειά κι αυτός μου 'λεγε τι ρούχα θα φορέσει το βράδυ στο χορό. -Γεια σου Γιάννη. -Κουκιά σπέρνω»·

- *Γιάννη γύρευε και Νικολό καρτέρει*, βλ. συνηθέστ. *χαιρέτα μας τον πλάτανο και Νικολό καρτέρει*, λ. πλάτανος·

- *Γιάννη είχα, Γιάννη έχω κι αν χηρέψω, πάλι Γιάννη θα γυρέψω*, από το ότι ο Γιάννης, όπως και ο Γιώργος, σύμφωνα με τη λαϊκή αντίληψη, είναι συνήθως καλό παιδί. Βέβαια, πολλές φορές, αλλάζουμε το όνομα και χρησιμοποιούμε το όνομα που μας ενδιαφέρει·

- *Γιάννης ήταν Γιάννης θα 'ναι*, (γενικά) δεν υπάρχει καμιά περίπτωση εξέλιξης του λόγω της ελαττωμένης του νοημοσύνης: «όσο και να το βοηθήσεις αυτό το παιδί, Γιάννης ήταν Γιάννης θα 'ναι»·

- *Γιάννης κερνάει και Γιάννης πίνει, α*. λέγεται ειρωνικά για κάποιον που επιδιώκει να είναι ο κύριος ωφελημένος από κάποια δουλειά ή ενέργειά του και, κατ' επέκταση, ο ατομιστής, ο φιλοτομαριστής: «είναι πολιτικός μηχανικός ο τύπος, κάνει και τον εργολάβο και, όπως έχουν τα πράγματα, Γιάννης κερνάει και Γιάννης πίνει». Η φράση προέρχεται από μια εθνοσυνέλευση στο αρχαίο θέατρο του Άργους, στην οποία ο κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας τα είχε κανονίσει όλα προς όφελός του. Συνών. *ο καθένας για (την) πάρτη του / ο καθένας για τον εαυτό του. β*. τα έχουν κανονίσει με τέτοιο τρόπο, ώστε όλα τα κέρδη ή οφέλη να μένουν σε στενό οικογενειακό ή φιλικό κύκλο: «έχει μια δουλίτσα με τη γυναίκα του, έβαλε τώρα συνεταίρους και τα παιδιά του που μεγάλωσαν κι όπως καταλαβαίνεις, Γιάννης κερνάει και Γιάννης πίνει»·

- *Γιάννης πήγε Γιάννης γύρισε (ήρθε) ή Γιάννης πήγε Γιαννάκης γύρισε (ήρθε)*, λέγεται ειρωνικά για κάποιον που δεν κατόρθωσε να πραγματοποιήσει την παραμικρή πρόοδο ή εξέλιξη σε μια δουλειά ή υπόθεση που του αναθέσαμε: «τον έστειλα μέχρι την τράπεζα να διακανονίσει τις δόσεις για ένα δάνειο που πήρα, αλλά Γιάννης πήγε Γιαννάκης γύρισε»·

- *έχει κι ο Γιάννης καίκι*, ειρωνική παρατήρηση σε κάποιον που καμαρώνει ένα ασήμαντο απόκτημά του ή το

επιδεικνύει για πολύ σπουδαίο: «παιδιά, αγόρασα αυτοκίνητο. Έχει κι ο Γιάννης καΐκι»·

- *καλημέρα Γιάννη. -Κουκιά σπέρνω*, βλ. φρ. *γεια σου Γιάννη. -Κουκιά σπέρνω*·

- *να σε κάψω Γιάννη να σ' αλείψω λάδι να γιάνει ή να σε κάψω Γιάννη να σε βάλω μύξα να γιάνει*, λέγεται για κείνον που, ενώ πρώτα θεληματικά ή άθελα μας κάνει κάποιο κακό, προθυμοποιείται εκ των υστέρων να επανορθώσει: «εντάξει, ρε φίλε, τι φωνάζεις; Ό,τι ζημιά σου 'κανα θα στην αποκαταστήσω. -Να σε κάψω Γιάννη να σε βάλω μύξα να γιάνει»·

- *ο Γιάννης που περπατάει*, (χάρην αστεϊσμού) το ούισκι Johnnie Walker: «όση ώρα σε περίμενα, ήπια ένα Γιάννη που περπατάει || βάλε μου να πω, σε παρακαλώ, ένα Γιάννη που περπατάει»·

- *όχι Γιάννης, Γιαννάκης*, λέγεται με ειρωνική διάθεση για πράγματα ή καταστάσεις που δεν έχουν μεταξύ τους ουσιώδη διαφορά: «εγώ δεν είπα ότι είναι απατεώνας, απλά είπα πως πρέπει να τον προσέχουμε. - Όχι Γιάννης, Γιαννάκης». Συνών. *δεν έκλασε, μόνο έκανε πριτ*·

- *πίσω Γιάννη τα καράβια*, λέγεται ειρωνικά γι' αυτόν που αρχίζει να λέει ή να υποστηρίζει διαφορετικά πράγματα από κείνα που έλεγε ή υποστήριζε προηγουμένως: «επέμενε να τιμωρηθεί ο ένοχος, αλλά, μόλις αποκαλύφθηκε πως ήταν ο φίλος του, πίσω Γιάννη τα καράβια»·

- *πότε ο Γιάννης βρακί και τώρα βρακοζώνα*; βλ. φρ. *τι 'χες Γιάννη, τι 'χα πάντα*·

- *πότε ο Γιάννης δεν μπορεί, πότε ο κώλος του πονεί*, **α.** λέγεται ειρωνικά για φιλάσθενο άτομο: «τι κάνει ο παππούς σου; -Πότε ο Γιάννης δεν μπορεί, πότε ο κώλος του πονεί». **β.** λέγεται ειρωνικά για κείνον που πάντα βρίσκει μια δικαιολογία για να αποφύγει κάποια δουλειά, που θέλουμε να του αναθέσουμε: «γιατί δεν έστειλες τον τάδε να ετοιμάσει την παραγγελία; -Γιατί, πότε ο Γιάννης δεν μπορεί, πότε ο κώλος του πονεί»·

- *σαράντα πέντε Γιάννηδες ενός κοκόρου γνώση*, λέγεται ειρωνικά σε κείνον που ονομάζεται Γιάννης, και το υπονοούμενο είναι πως είναι ελαφρόμυαλος, πως μειονεκτεί πνευματικά και για το λόγο αυτό πέφτει συνεχώς σε γκάφες ή συνεχώς τον κοροϊδεύουν, τον ξεγελούν, τον εξαπατούν. Ίσως από το ότι το όνομα Γιάννης είναι πολύ συνηθισμένο στην Ελλάδα. Πρβλ.: *βρε Γιάννη, τον Σωτήρη να τουε σέβεσαι κι απ' τους σαράντα πέντε δε μοιάζει σ' ένανε* (Λαϊκό τραγούδι)·

- *σπίτι χωρίς Γιάννη, προκοπή δεν κάνει*, έκφραση με την οποία πιστοποιείται το πόσο συνηθισμένο είναι αυτό το όνομα στην Ελλάδα·

- *τα καλά του Γιάννη τα θέμε και τον Γιάννη δεν τον θέμε*, λέγεται στην περίπτωση που αγαπάμε τα καλά, ιδίως τα χρήματα, ορισμένων ανθρώπων αλλά τους ίδιους τους αντιπαθούμε ή στην περίπτωση που το μόνο που μας νοιάζει από έναν άνθρωπο είναι το κέρδος που θα βγάλουμε, το όφελος που θα έχουμε από τη συναναστροφή μας μαζί του αλλά του ίσιο δεν τον εκτιμούμε, δεν τον θέλουμε για συντροφιά, για παρέα: «όταν έχεις ανάγκη αμάν βοήθα, κι όταν είσαι μια χαρά ούτε μας χαιρετάς, γιατί κι εσύ σαν τους άλλους έγινες, τα καλά του Γιάννη τα θέμε και τον Γιάννη δεν τον θέμε»·

- *τι Γιάννης τι Γιαννάκης*; βλ. φρ. *όχι Γιάννης, Γιαννάκης*·

- *τι κάνεις Γιάννη*; -Κουκιά σπέρνω, βλ. συνηθέστ. *γεια σου Γιάννη. -Κουκιά σπέρνω*·

- *τι 'χες Γιάννη, τι 'χα πάντα*, λέγεται στην περίπτωση που οι δυσκολίες της ζωής σε ένα άτομο έχουν γίνει πια καθημερινό φαινόμενο·

- *φοβάται ο Γιάννης το θεριό και το θεριό το Γιάννη*, **α.** λέγεται στην περίπτωση που δυο άτομα βρίσκονται σε έχθρα ή σε αντιπαλότητα και, ωστόσο, δεν προβαίνει κανείς σε κάποια δυναμική ενέργεια εναντίον του άλλου γιατί, ο καθένας από την πλευρά του, υπολογίζει σοβαρά τη δύναμη ή την ικανότητα του αντιπάλου του: «είναι καιρό που βρίσκονται στα μαχαίρια, αλλά κάθονται στ' αβγά τους, γιατί φοβάται ο Γιάννης το θεριό και το θεριό το Γιάννη». **β.** λέγεται επίσης στην περίπτωση ισοροπίας τρόμου: «οι δυο υπερδυνάμεις δεν τολμούν να

συγκρουσθούν, γιατί φοβάται ο Γιάννης το θειό και το θειό το Γιάννη».

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας